

KADIN

TASARIM MEKAN

ULUSAL SEMPOZYUM

8-9 Mart 2019 / İTÜ Mimarlık Fakültesi, Taşkışla

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTAPÇIĞI

KADIN

TASARIM

MEKAN

ULUSAL SEMPOZYUM

8-9 Mart 2019 / İTÜ Mimarlık Fakültesi, Taşkışla

Kadın, Tasarım ve Mekan temalı bu ulusal sempozyum, en geniş ölçekte tasarım disiplininin başlayarak (kentsel tasarım, mimarlık, iç mimarlık, ürün tasarımı, moda tasarımı vb.), tasarım disiplinine katkı veren insan ve toplum bilimleri (feminist kuram, tarih, felsefe, sosyoloji, psikoloji, ekonomi, politika vb), edebiyat, görsel (sinema, grafik, etkileşim tasarımı, oyun tasarımı, reklam ve halkla ilişkiler vb) ve performatif (deneysel müzik, dans ve tiyatro) sanatların tümü ile etkileşim içerisinde, geniş katımlı, inter-disipliner bir tartışma ortamının oluşturulmasını amaçlamaktadır.

Kadın çalışmaları ekseninde, tüm disiplinlerden, kadına yönelik görüş, yaklaşım ve değerlendirmeleri sorgulayan, araştırma ve eleştirel çalışmaların davet edildiği bu sempozyum, bir taraftan farklı disiplinlerden gelen katılımcıların bir araya gelebileceği bir paylaşım ortamını oluşturmayı hedeflerken, diğer taraftan da sempozyum sonrası seçilen çalışmaların bir kitap olarak yayına dönüşeceği bir bellek üretimini de ortaya koyacaktır.

Kadın, Tasarım ve Mekan Ulusal Sempozyumu

8-9 Mart 2019, İstanbul Teknik Üniversitesi, Taşkışla Fakültesi

Sempozyum Düzenleme Kurulu:

Doç.Dr. Emine Görgül (İstanbul Teknik Üniversitesi) (Başkan)

Doç.Dr. Işıl Çokuğraş (İstanbul Bilgi Üniversitesi)

Sempozyum Bilim Kurulu:

Prof.Dr. T. Elvan Altan (Ortadoğu Teknik Üniversitesi)

Prof.Dr. Neslihan Türkün Dostoğlu (İstanbul Kültür Üniversitesi)

Prof.Dr. Figen Gül (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Prof.Dr. Şebnem Timur (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Prof.Dr. Türkan Uluş Uraz (Doğu Akdeniz Üniversitesi)

Doç.Dr. Eda Beyazıt (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Doç.Dr. Işıl Çokuğraş (İstanbul Bilgi Üniversitesi)

Doç.Dr. Banu Garip (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Doç.Dr. Ceylan İrem Gençer (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Doç.Dr. Emine Görgül (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Doç.Dr. Elmira Gür (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Doç.Dr. Deniz A. Kanoğlu (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Doç.Dr. Didem Kılıçkiran (Kadir Has Üniversitesi)

Doç.Dr. Ulaş Sunata Özdemir (Bahçeşehir Üniversitesi)

Doç.Dr. Nilay Ünsal Gülmez (Bahçeşehir Üniversitesi)

Doç.Dr. Yelda Yücel (İstanbul Bilgi Üniversitesi)

Dr.Öğr.Gör. Özge Atalay Çelik (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Dr.Öğr.Gör. Berrak Karaca Şalgamcıoğlu (Medipol Üniversitesi)

Dr.Öğr.Gör. Elif Sezen Kilimci (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Dr. Ceren Lordoğlu (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)

Dr.Öğr.Gör. Burkay Pasin (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Etkinlik Destek Ekibi:

Araş.Gör. Pelin Efiltili (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Y. İç.Mim. Hande Karakaş (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Y. İç.Mim. Ferdağ Göçek Karabey (İstanbul Teknik Üniversitesi) (Kadın İç Mimarlar Derneği)

Mim. Zeynep DEMİRELİ

Mim. İrmak FERMEN

Editörler:

Doç.Dr. Emine Görgül (İstanbul Teknik Üniversitesi) (Başkan)

Doç.Dr. Işıl Çokuğraş (İstanbul Bilgi Üniversitesi)

Yardımcı Editör:

Araş.Gör. Pelin Efiltili (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Logo ve Grafik Tasarım:

Araş.Gör. Pelin Efiltili (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Websitesi Tasarımı:

Y.Mim. Hande KARAKAŞ

Baskı Düzenleme:

Araş.Gör. Pelin Efiltili (İstanbul Teknik Üniversitesi)

SEMPOZYUM PROGRAMI

8MART2019 - Cuma

Emine Görgül	Türkiye'de Kadın Hareketinin Gelişimine Hızlıca Bakış: Roller ve Tanıklıklar	1
Işıl Baysan Serim	Lotte Bauhaus'da.. Bir Mimar-Özne olarak Kadın Olmak Üzerine Bir Film	2

Kent ve Kadın

Ezgi Yılmaz	Konut Özelinde Kamusal-Özel Alan İkiliğinin Cinsiyetlendirilmesi ve Çelişkisi	4
Erenalp Büyüktopçu	Alışveriş Merkezinin Taşra Şehirlerindeki Mekansal Algısı: Kadınların Kamusal Deneyimleri Odağında Bir İnceleme	5
Nilgün Okay	Kentsel Dirençlilik ve Kadın	6
Gül Yücel Nilgün Okay	Afet Sonrası Geçici Barınmada Erişilebilirlik ve Kadın	7

Mimarlık ve Kadın (1)

Evrin Kurtar	'Dişil Mekan' Olarak Mutfak	9
Ceren Koç Sağlam	Sosyal Medya ve Toplumsal Cinsiyet Arakesitinde Kadın İmgesinin Mekân İçindeki Temsili	10
Yağmur Yıldırım	Modernleşmeyi ve Kent Hayatını Kadınlar Dünyası ve Erkekler Dünyası Üzerinden Okumak	11

Göçte Kadın Paneli, BAUMUS'un Katkılarıyla

12/13

Moderatör: Doç. Dr. Ulaş Sunata Özdemir

Göçmen Kadın ve "Ev"
Doç. Dr. Didem Kılıçkiran

Türkiye Göç Rejiminde Kağıtsız Göçmen Kadınlar
Doç. Dr. Emel Coşkun

Bir Göçmen Kadın Gazetecinin Bakış Açısından Türkiye'deki Orta Asyalı Göçmen Kadınların Sorunları
Elvira Budaichieva

Sınır Tanımayan Kadınlar, Göçmen Kadınlarla Dayanışma Grubu Deneyim Paylaşımı
Pelin Çakır

Mimarlık ve Kadın (2)

Seda Öznal	Odalık Bedeni Üzerinden Sosyo-Mekansal Teşhir	15
Armağan Gülhaş	Kadın-Oluşun Mekansal Potansiyelleri	16
Fezarenc Varan	Siborg ve Yumuşak Makine Mimarlığı: 20. Yüzyılın Makine-Mekân ve Rahim-Mekân Kurgularına Feminist Bir Alternatif	17
Serap Tokgöz	Feminist Bir Düzende Kente İlişkin Olası Kamusal ve Özel Alan Senaryoları	18

Toplum ve Kadın

Esen Kunt	Ford Mach 1 -Performatif Kent ya da Makinalar, Rizomlar, Arzu Haritaları	20
Tuğba Görgülü	Araya Parça Giren Yıllar: 1970ler Türk Kadın Seks Starlarının Ötekileştirilmesi	21
Sümeyra Merve İlbak Tahmaz	20. Yüzyıl Kadın Özgürleşmesini Moda Tarihi Üzerinden Okumak	22
Semra Gür Üstüner	Tekstil Tasarımında Öncü Kadınlar	23

Kadınlara Mekanlar-Projeler Paneli, Kadın İçmimarlar Derneği'nin Katkılarıyla 24/25

Moderatör: Y.İç Mim. Betül Ay

Arçelik LG-Shemdi Projesi
Şafak Tankut

Kadın Ustalar Projesi
Seyhun Ayhan

İki Artı Bir Mimarlık-Lüleburgaz Yıldızları Kadın Akademisi Projesi
Gülcan Afacan

Herkes İçin Mimarlık-Anne ve Çocuk Mekânı Projesi
Merve Gül Özokçu

Tasarım ve Kadın

H. Kübra Dolap Yıldız Şebnem Timur	Kadınların Geri Dönüşüm Koleksiyonu: Alışveriş Poşetleri Üzerine Bir Araştırma	27
Pelin Efiltili Şebnem Timur	Menstrüasyon Üzerine Söylemler ve Ürün Tasarımındaki Yansımaları	28
Hakan Çiloğlu	Türk Halı Sanatında Kadın-Farkındalık ve Estetik	29
Derya Uzal	Deepfake: Fizyonomik Montaj	30

Mimarlık ve Kadın (3)

Zeynep Nur Şahbaz	Otobiyografik Bellek Üzerinden Mekâna Bakmak: Kuşaklararası Ortak Konut Kullanımı İncelemesi	32
Narin Temel	Türkiye'de Kadın Mimar Olmanın Perde Arkası	33
Pınar Sezginalp	Yeni Bir Ülke Yapımında Konuttaki Kadınlar	34
Çağda Türkmen	Kadın Mimarlık Öğrencisi: Güncel Bir Okuma	35

Kapanış Oturumu

Moderatör: Doç.Dr. Işıl ÇOKUĞRAŞ

TOPLUM VE KADIN

Tekstil Tasarımında Öncü Kadınlar

Semra GÜR ÜSTÜNER

İlkel insanın hava koşullarından korunma ihtiyacını gidermek için başlattığı tekstil, bugün büyük bir endüstri koludur. Farklı coğrafyalarda farklı hayvan ve bitkilerden elde edilen lifler her kültürün kendine özgü tekstiller üretmelerine sebep olmuştur. Gelişen teknolojiler sonucunda, tekstil başlangıcından günümüze materyal çeşitliliği ve kullanım alanının genişlemesi ile tasarım dünyasında önemli bir paya sahiptir.

Tekstil sanayi, 18. yüzyılın ortalarında İngiltere'de başlayan Endüstri Devriminin itici güçlerinden biri olmasının yanı sıra kadınların iş hayatına adım atmalarını sağladığı için de önemlidir. Sanayileşme öncesi tekstil çoğunlukla evlerde kadın ve çocuklar tarafından kendi ihtiyaçlarını gidermek için yapılmaktaydı. Toplumun ihtiyacı için atölyelerde gerçekleşen üretimde ise erkek egemenliği söz konusu idi. Makineleşme ile seri üretimin başlaması hem yeni üretim yerleri olan fabrikaların kurulmasını hem de fabrikalarda çalışacak yeni bir çalışan sınıf olan işçi sınıfının doğmasına sebep olmuştur. Dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun çiftçi olduğu ve kırsalda yaşadığı bir dönemde; köyden kente göç ile köklü bir sosyo ekonomik dönüşüm başlamıştır. Sanayi devrimi el ile üreten zanaatkarları yok etmiş, işin ustası olmasına gerek olmayan seri üretim içinde sadece makineyi besleyecek insanlar yaratmıştır. Zaten evinde yaptığı bir iş olan dokuma ile özdeşleştirilen kadınlar tekstil sanayinde maalesef çocukları ile birlikte çok zor şartlar altında iş dünyasına adım atmışlardır. Kadınların iş hayatı, tekstil fabrikalarının dışında eve iş alma ile kısıtlı kalmıştır. 1914 yılında I. Dünya Savaşı nedeni ile cepheye giden erkeklerin de işlerini devralmak zorunda kalan kadınlar, 1918'de biten savaş sonucunda evlerine ve ev ile ilgili çalışma alanlarına dönmüşlerdir. 1939 yılında patlak veren II. Dünya Savaşı sonrası ise kadınların aldıkları görevler değişmiş ve bu dönemde sonra iş yaşamında kalıcı olmuşlardır. Sanayi Devrimi ile başlayan süreç sonunda 1950'lere gelindiğinde toplumsal yapıda meydana gelen köklü değişimler kadınlara yeni ve farklı roller sunmuştur.

İngiltere'de Endüstri Devrimi sonrasında kitlesel üretimin nasıl olması gerektiği sorgulaması, makineyi reddeden ve sanat-zanaat birlikteliğini savunan Arts and Crafts hareketi ile cevaplanmaya çalışılmıştır. Diğer Avrupa ülkelerinde de Art Nouveau ve Jugendstil gibi tasarım hareketlerinin doğmasına yol açan Arts and Crafts'ın sanat-zanaat birlikteliğine makineyi de ilave ederek, endüstriyel üretime yönelik bir eğitim uygulayan Bauhaus Okulunun 1919'da Almanya'da açılması ile tasarım ve tasarımcı kavramları oluşmaya başlamıştır. Yeni bir meslek grubunun doğduğu bu dönemde kadınların da yer aldıkları görülmektedir. Yeni oluşan bir meslekte, erkek egemen bir dünyada, var olmanın ötesinde öncü roller üstlenen ve farklı ülkelerden belirlenen kadın tasarımcılardan oluşan seçki, tarihsel süreç içerisinde verilmiştir. Seçkide; Liubov Popova, Jacqueline Groag, Gunta Stölz, Anni Albers, Sonia Delanuy, Lucienne Day, Armi Ratia, Majio Isola, Barbara Brown, Ruth Adler Schnee ve Reiko Sudo yer almaktadır.

Rusya'da Konstruktivist sanat akımı etkisinde yaptığı sahne-dekor ve tekstil tasarımları ile bilinen Liubov Popova'nın 1920'lerde, Sovyet tekstil tasarımının geleneksel desen anlayışından çağdaş yorumlara geçişindeki rolü önemlidir. 1920'lerde Avusturya'da, Wiener Werkstätte'te çalışan Jacqueline Groag, iki dünya savaşı içerisinde hem doğduğu hem de göç ettiği ülkede tasarımcı olarak yarattığı naif çizgisini koruyabilmiştir. Bauhaus Okulunda açılan Dokuma Atölyesinin ilk öğrencilerinden olan Gunta Stölz, mezun olduğunda okulda 'genç ustalar' olarak adlandırılan atölyelerden sorumlu eğitmen olarak görev almıştır. Stölz, görev yaptığı süre boyunca atölyede yeniliklere ve iyileştirmelere imza atmış böylece endüstri için donanımlı tasarımcılar yetişmesini sağlamıştır. Stölz gibi atölyenin öğrencilerinden Anni Albers de yeniyi arayışta dönemin soyutlama ve geometrik ifade biçiminden etkilenmiştir. Art Deco akımının önemli ismi Sonia Delanuy sanatsal üretimini tekstil tasarımlarına başarılı bir şekilde aktarmış ve 1910'larda baskı ve giysi tasarımını birlikte ele almaya başlaması ile öne çıkmıştır. İngiltere'de çağdaş tasarım kavramının 1950'lere damgasını vuran ismi Lucienne Day, sanat-tasarım arasındaki dinamiği seramikten, halıya çeşitli yüzey tasarımları ile başarılı bir şekilde yansıtmıştır. 1951'de Finlandiya'da Armi Ratia tarafından kurulan Marimekko, çok renkli baskıları ve rahatlık sunan tasarımları ile öne çıkmıştır. Firmanın hem kurucusu hem de tasarımcı olan Ratia, çoğunlukla kadınlardan oluşan bir ekip ile çalışmıştır. Bunlardan biri de markanın çiçek deseni yasağını delen Majio Isola'dır. 1960'larda İngiltere'de optik sanatının etkisinde çeşitli canlı renklerde optik illüzyonlar oluşturmak için matematiksel formüller kullanan Barbara Brown, bugünkü dijital dünyayı yansıtan tasarımları ile öne çıkmaktadır. Çağdaş tasarımın Amerika'daki temsilcisi, Ruth Adler Schnee, 1940'larda önce iç mimar sonrasında ise mimarlık eğitimi almıştır. Ancak mimarlık ofislerinde bir kadın olarak yer almanın zorluğu yaratıcılığını tekstil tasarımına aktarmasına sebep olmuştur. Gelenek ve teknolojinin kusursuz birleşimi olarak nitelendirilen Japon tasarımında Reiko Sudo, 1984'ten günümüze geleneksel tekstillerin tekniklerini, materyallerini ve estetiğini yeni teknolojilerle yeniden yorumlayarak yarattığı çağdaş tekstil tasarımları ile öne çıkmaktadır.

Yapılan seçki ile 20 yüzyılın tasarım dünyasında isimlerinden söz ettiren 11 kadın tasarımcı, yüzyılın sosyo-ekonomik dinamikleri içinde yaşamlarını ve tasarımlarını biçimlendiren olaylar çeşitli kaynaklardan elde edilen verilerle 21. yüzyılı biçimlendirecek olan kadın tasarımcı adaylarına ilham olmaları amacı ile ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Tekstil Tasarımı, Kadın Tasarımcılar, 20. Yüzyıl*

Dr. Semra GÜR ÜSTÜNER

Marmara Üniversitesi, semragurustuner@gmail.com

Mersin Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil Bölümünden 2004 yılında mezun oldu. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tekstil Anasanat Dalında "Tekstilde Yüzey ve Yapı Oluşturma Yöntemi Olarak; Keçeleştirme" tezini 2008'de tamamladı ve aynı kurumda sanatta yeterlik programını kazandı. 2009 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladı. 2014'te "Tekstil Yüzey Tasarımı Yaratı Sürecinde Renk" adlı tezle sanatta yeterlik derecesini aldı. 2016 yılından itibaren aynı kurumda Doktor Öğretim Üyesi olarak akademik çalışmalarına devam etmektedir. Kişisel sergileri bulunmakta ve ulusal/uluslararası karma sergilere katılmaktadır.